

KARAPARANIN AKLANMASIYLA MÜCADELE KONUSUNDAKİ TEMEL ULUSLARARASI METİNLER VE OLUŞUMLAR

Hasan AYKIN

Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkan Yardımcısı

Yayın Yeri ve Tarihi:

Uluslararası Ekonomik Sorunlar, Sayı 25, Mayıs 2007, ISSN:106-8431, ss. 33-40

I- GİRİŞ

Yasadışı uyuşturucu ticareti, silah kaçakçılığı, insan ticareti gibi organize bir şekilde ve uluslararası boyutta işlenen suçlarda son 30 yılda önemli ölçüde artış meydana gelmiştir. Bu artışa paralel olarak söz konusu suçlarla mücadele büyük önem kazanmıştır. Klasik yöntemlerle ve sadece ulusal düzeyde yapılan mücadeleler bu suçların önlenmesinde yeterli sonuçlar vermemiştir. Bunun üzerine uluslararası düzeyde etkin mücadele için bu suçlardan elde edilen gelirlerin yasal sisteme meşru bir gelir görüntüsü içinde sokulmasının önüne geçilmesi amacıyla aklama ile mücadele önlemleri gündeme gelmiştir.

Bir suçun işlenmesi suretiyle elde edilen malvarlığı değerleri “suç geliri” (proceeds of crime) veya “kara para” (dirty money) olarak adlandırılmaktadır. Suç gelirinin, bu gelire kaynaklık eden ve öncül suç (predicate offence) olarak isimlendirilen suçtan uzaklaştırılarak çeşitli işlemlerle yasal yollardan elde edilmiş gelir görüntüsü kazandırılmasına ise aklama (laundering) denilmektedir. Aklama teriminin yazılı basında ilk kez Watergate skandalını bildiren gazetelerde 1973 yılında yer aldığı belirtilmektedir¹. Karapara aklama kavramı literatüre 20. yüzyılda girmişse de benzeri faaliyetlerin milattan önce 4000 yıla kadar uzandığı iddia edilmektedir².

Uyuşturucu ticareti, silah kaçakçılığı, insan ticareti gibi pek çok yasadışı faaliyette bulunanlar arasında en çok tercih edilen değişim aracı nakit paradır. Suçlular için bu paranın kökeninin gizlenmesi suretiyle bir taraftan suçtan uzaklaşılması, diğer taraftan suç gelirinin müsaderesinin önüne geçilerek yasal bir görüntü altında kolay bir şekilde kullanılabilir olması zorunlu bir ihtiyaçtır. Aklama, suçlular için zorunlu olan bu ihtiyacın ortaya çıkardığı bir üründür.

Karapara aklama faaliyeti, özellikle gelir getirici yasadışı faaliyetlerde bulunanların veya bunlarla ilişki içinde olanların yaşam kaynağıdır. Aslında gerçek büyüklüğünü bilmenin imkansız olduğu aklamaya konu gelirlerin büyüklüğü ile ilgili olarak yapılan tahminler aklama faaliyetinin ulaştığı boyut konusunda fikir vermeye yardımcı olabilir. Birleşmiş Milletler tarafından yapılan bir tahmine göre bir yılda aklanan karapara miktarı 1,5 trilyon dolar civarındadır. IMF bu rakamı son yıllar için 2 trilyon dolar olarak tahmin etmektedir³.

Aklama ile mücadelede güdülen amaç ise, suçluların suç gelirlerinden mahrum kılınması suretiyle, öncül suçların işlenmesini cazip olmaktan çıkarmaktır.

¹ Jeffery ROBINSON, **Karapara Aklayıcıları**, Arion Yayınevi, Nisan 2006, s. 19.

² <http://www.countermonylaundering.com/p01.htm>

³ Peter LILLEY, **Dirty Dealing**, Kogan Page Publishing, London, 2006, s. xiii.

Globalleşme ile birlikte suçlar ve suç örgütleri de uluslararası nitelik kazanmıştır. Bilişim teknolojisindeki gelişmeler, suç gelirlerinin aklanmasını daha kolay, hızlı, düşük maliyetli bir faaliyet haline gelmiş, aklayıcılara pek çok yeni araç ve imkan sunmuştur. Globalleşme ve bilişim teknolojilerinin aklama açısından ortaya çıkardığı en önemli husus ise, aklama yöntemlerinin ülke sınırı tanımaz bir nitelik kazanmasıdır. Tüm bunlar uyuşturucu ticareti, silah kaçakçılığı, insan ticareti gibi suçlar ve aklama suçu ile mücadelenin her bir ülkenin kendi sınırları içinde ayrı ayrı yürütülemeyeceğini, uluslararası işbirliğinin zorunlu olduğunu göstermiştir. Bunun üzerine gerek öncül uçlar ve gerekse aklama ile mücadele için uluslararası işbirliği ve ülke mevzuatlarının uyumlaştırılmasına yönelik uluslararası girişim ve anlaşmalar gündeme gelmiştir. Çalışmamızda, bu konudaki temel uluslararası metinler ve oluşumlara ana hatları ile yer verilecek, Türkiye'nin sözleşmelere katılımı ve oluşumlara üyeliği konusuna değinilecektir.

II- TEMEL ULUSLARARASI METİNLER

Birleşmiş Milletler (BM) aklama ile mücadele konusunda Viyana ve Palermo Konvansiyonları ile önemli adımlar atmıştır. Birleşmiş Milletler bu sözleşmeler dışında da aklama ile mücadele konusunda aktif rol üstlenmektedir. Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Departmanının bir parçası olarak oluşturulan ve Viyana'da merkezi bulunan Karapara Aklamaya Karşı Küresel Program (Global Programme Against Money Laundering-GPML) aktif bir şekilde çalışmaktadır. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi de özel durumlarla ilgili olarak aklama ile mücadele konusunda tüm ülkeleri bağlayıcı kararlar alma yetkisine sahip bulunmaktadır⁴. Bu çalışmada ülkemizin de taraf olduğu BM Viyana ve Palermo Konvansiyonları üzerinde durulacaktır.

Aklama ile mücadele konusunda uluslararası işbirliğini artırmaya yönelik önemli bir çabanın Avrupa Konseyi tarafından gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu kapsamdaki en önemli adımlar Avrupa Konseyinin R(80)10 sayılı Yasadışı Kaynaklı Fonların Saklanması ve Transferine İlişkin Önlemler Tavsiye Kararı ve Strazburg Konvansiyonu olarak bilinen Suçtan Kaynaklanan Gelirlerin Aklanması, Araştırılması, Ele Geçirilmesi ve El Konulmasına İlişkin Sözleşmedir.

II.1- Avrupa Konseyi'nin R(80)10 sayılı Tavsiye Kararı

Aklama ile mücadele ile ilgili ilk uluslararası belge Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin 27/6/1980 tarihli toplantısında kabul edilen R(80)10 sayılı Yasadışı Kaynaklı Fonların Saklanması ve Transferine İlişkin Önlemler Tavsiye Kararıdır. Kararın alınmasının altında yatan temel nedenler; Avrupa'da suç fiillerinin artması, suçlardan elde edilen fonların bir ülkeden diğerine transfer edilmesi, bu fonların aklanması suretiyle ekonomik sisteme sokulmasının önemli bir sorun haline gelmesi ve böylece daha sonraki suç fiillerinin işlenmesi konusunda suçluların cesaretlenmesidir. Tavsiye kararında belirtilen olgularla mücadele için, uluslararası koordinasyon ve işbirliğinin artırılması bu kapsamda üye ülkelerin bankacılık sistemlerinin uyması gereken kimlik tespitine ilişkin bazı önlemler getirmeleri tavsiye edilmiştir.

II.2- Viyana Konvansiyonu

Viyana Konvansiyonu olarak anılan Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi 19 Aralık 1988 tarihinde imzaya açılmış ve Kasım 1990 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Sözleşme, uyuşturucu ve psikotrop madde kaçakçılığının uluslararası boyutu bulunan değişik yönleri daha etkin bir biçimde mücadele etmelerini sağlayabilmek için Taraflar arasındaki işbirliğini artırmayı amaçlamaktadır (Md.2).

⁴ Paul Allan Schott, **Reference Guide to Anti-Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism**, The Word Bank, Second Edition, Washington, 2004, s. III-5.

Sözleşmede öncül suç veya karapara tanımı yapılmamaktadır. “Suçlar ve Yaptırımlar” başlıklı 3 üncü maddede taraf ülkelere Sözleşmede sayılan fiillerin suç olarak ihdas edilmesi yükümlülüğü getirilmektedir. Anılan maddenin birinci fıkrasının (a) alt bendinde aklama açısından “öncül suç” olarak nitelendirebileceğimiz uyuşturucu ve psiko trop maddelerinin üretim, satış, ithal ihraç gibi pek çok yönünü içerecek suçlar sayılmaktadır. Maddenin birinci fıkrasının (b) alt bendi ile (c) alt bendinin (i) başlıklı paragrafında bugün literatürde aklama suçu olarak isimlendirebileceğimiz suça kaynaklık eden fiiller sıralanmaktadır. Bu fiiller aşağıdaki gibidir:

- Bir malvarlığının sözleşmede sayılan suçlardan birinden veya bu suçlara iştirakten kaynaklandığını bilerek, malvarlığının yasadışı kaynağının gizlenmesi, olduğundan farklı gösterilmesi veya suçun işlenmesine karışmış kişinin eylemlerinin yasal sonuçlarından kaçmasına yardımcı olmak amacıyla malvarlığının başka bir malvarlığına dönüştürülmesi veya devredilmesi,
- Sözleşmede sayılan suçlardan birinden veya bunlardan birine iştirakten kaynaklandığını bilerek, malvarlığının gerçek niteliğinin, kaynağının, yerinin, hareketinin, gerçek sahibinin gizlenmesi ya da olduğundan farklı gösterilmesi,
- Anayasa ilkeleri ve ülkelerin hukuk sisteminin temel kavramları saklı kalarak, Sözleşmede sayılan suçlardan ya da bu suçlara iştirakten kaynaklandığını bilerek, bu malvarlığının edinilmesi, sahip olunması ya da kullanılması.

Sözleşmede ayrıca sayılan suçlarla etkin mücadele ve uluslararası işbirliğine ilişkin, müsadere, suçluların iadesi, adli yardımlaşma, kontrollü teslimata ilişkin hükümler yer almaktadır.

Türkiye sözleşmenin imzaya açılışından bir gün sonra 20.12.1988 tarihinde sözleşmeyi imzalamıştır. Sözleşmenin onaylanmasının uygun bulunmasına ilişkin 22.11.1995 tarih ve 4136 sayılı Kanun 25.11.1995 tarih 22474 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Sözleşme 16.01.1996 tarih 96/7801 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile onaylanmıştır.

II.3- Strazburg Konvansiyonu

Suçtan Kaynaklanan Gelirlerin Aklanması, Araştırılması, Ele Geçirilmesi ve El Konulmasına İlişkin Sözleşme (Strazburg Konvansiyonu) Avrupa Konseyi bünyesinde hazırlanarak 8 Kasım 1990 tarihinde imzaya açılmış ve 01.09.1993 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Sözleşmenin başlangıç kısmında, giderek artan ölçüde uluslararası bir sorun haline gelen ağır suça karşı mücadelenin uluslararası düzeyde modern ve etkin yöntemleri gerektirdiğine vurgu yapıldıktan sonra, bu yöntemlerden birisinin suçluların suçtan elde edilen gelirlerden mahrum edilmeleri olduğu belirtilmiştir.

Strazburg Konvansiyonu aklama ile mücadele konusunda Viyana Konvansiyonundan daha ileri bir aşamayı ifade etmektedir. Her şeyden önce sözleşmede öncül suç tanımı yapılmıştır. Sözleşmenin birinci maddesinde öncül suç, işlenmesi sonucunda aklama suçuna konu olabilecek gelir getiren, başka bir deyişle suç geliri elde edilmesine imkan tanıyan suçlar olarak tanımlanmıştır. Bu açıdan sadece uyuşturucu ve psiko trop maddelerle ilgili suçları öncül suç olarak sıralayan Viyana konvansiyonundan öncül suçlar açısından daha geniş kapsamlıdır. Sözleşmenin 6 ıncı maddesi “suç gelirlerinin aklanmasının suç haline getirilmesi” başlığını taşımaktadır. Böylece Sözleşmede açıkça aklama suçu yer almıştır. Maddede aklama suçu aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır:

- Suçtan kaynaklanan gelir olduğunu bilerek, bunun yasadışı kaynağını gizlenmesi veya değiştirilmesi ya da öncül suçun işlenmesine karışan herhangi bir kişinin,

eyleminin hukuki sonuçlarından kaçmasına yardım etmek amacıyla bir malın dönüştürülmesi veya yerinin değiştirilmesi,

-Herhangi bir malın, bunun suçtan kaynaklanan bir gelir olduğunu bilerek, gerçek niteliğinin, kaynağının, yerinin, kullanımının, durumunun, hareketinin, bu malla ilgili hakların ya da mülkiyetin gizlenmesi veya olduğundan farklı gösterilmesi,

-Hukuk sisteminin temel kavramlarına tabi olarak, suç geliri olduğunu bilerek bir malın edinilmesi, zilyetliği veya kullanılması.

Sözleşme ulusal düzeyde alınacak önlemler kapsamında, suç gelirlerinin zoralımının sağlanması, özel araştırma yetki ve tekniklerinin kullanılması ve aklamanın suç haline getirilmesini istemektedir. Sözleşmeye göre ülkeler, zorlama tabi bir malın tespitini ve takibini yapabilmek ve bu tür malın elden çıkarılmasına veya nakline yol açan herhangi bir muameleyi önleyebilmek için gerekli yasal ve diğer önlemleri alacaklardır.

Sözleşme, aklama ile mücadelenin özel niteliğini dikkate alarak özel araştırma yetki ve tekniklerinin kullanılmasına imkan verecek yasal düzenlemelerin yapılmasını istemektedir (md.4). Bu kapsamda, gelirin tespiti ve takibini ve bununla ilgili delillerin toplanmasını kolaylaştıran özel soruşturma yöntemlerini kullanmak için yasal ve diğer önlemlerin alınması istenilmektedir. Banka havalelerinin izlenmesi, haberleşmenin takibi ve haberleşmeye el konulması, bilgisayar sistemlerine girilmesi, özel belgelerin gösterilmesi hususları uygulamaya konulabilecek tedbirler arasında sayılmaktadır. Sözleşme, banka hesaplarının gizliliği gerekçesiyle madde hükümlerine riayet etmekten kaçınılamayacağını belirterek, aklama suçu ile mücadele konusunda önemli bir kararlılığı ortaya koymaktadır.

Uluslararası işbirliği sözleşmede önemli bir yer tutmaktadır. 44 maddelik sözleşmenin 29 maddesi uluslararası işbirliğine ayrılmıştır. Suçtan kaynaklanan gelirlerin ve araçların zoralımını amaçlayan soruşturma ve kovuşturmalarda ülkelerin mümkün olan en geniş ölçüde işbirliği yapacakları belirtilmektedir (md. 7). Araştırma yardımı, el koyma veya dondurma, müsadere, işbirliğinin hangi hallerde reddedilebileceği, tebligat ve üçünü tarafın haklarının korunması, usule ilişkin hususlar ayrıntılı olarak sözleşmede yer almıştır. Buna göre; müsadere amacıyla ceza kovuşturması veya adli kovuşturma başlatan diğer bir taraf devletin talep etmesi halinde, her bir taraf, daha sonraki bir aşamada müsadere talebine konu olabilecek veya böyle bir talebi karşılayabilecek şekilde ilgili malın ticaretinin, nakledilmesinin veya elden çıkarılmasının önlenmesi için malvarlığının dondurulması veya zapt edilmesi gibi gerekli geçici tedbirleri iç hukukunun izin verdiği ölçülerde yerine getirecektir.

Strazburg Konvansiyonu, Türkiye tarafından 27 Eylül 2001 tarihinde imzalamış ve 16.6.2004 tarihli 5191 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunmuş ve 30.07.2004 tarih ve 2004/7712 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile onaylanmıştır. BKK 01.09.2004 tarih ve 25570 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

II.4-Palermo Konvansiyonu

Palermo Konvansiyonu olarak anılan, Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi organize suçlarla mücadele öngören ilk uluslararası düzenlemedir. 15 Kasım 2000’de BM Genel Kurulu tarafından kabul edilmiş, 12-15 Aralık 2000 tarihinde de Palermo’da imzaya açılmıştır.

Sözleşmede, suç geliri, öncül suç ve suç gelirlerinin aklanması konusunda Strazburg konvansiyonuna benzer ifadelere yer verilmiştir. Sözleşmenin suç gelirlerinin aklanması

konusunda Strasburg Konvansiyonu'na göre ayırt edici özelliği aklama ile mücadele önlemleri konusundaki hükümleridir. Sözleşmeye göre her taraf devlet;

- a) Karapara aklamanın her biçimini önlemek ve tespit etmek için, kendi yetkisi dahilinde, bankalar ve bankalar dışındaki mali kuruluşlar ve gerektiğinde, özellikle karapara aklamaya müsait diğer kurumlar için kapsamlı bir iç düzenleyici ve denetleyici sistemi oluşturacaktır. Bu sistem, kimlik tespiti, kayıt tutulması ve şüpheli işlem bildiriminde bulunulması ihtiyaçlarına cevap verecektir.
- b) Sözleşmenin 18 ve 27. madde hükümleri saklı kalmak şartıyla, kara para aklamayla mücadeleye hasredilmiş, idari, düzenleyici, kanun uygulayıcı makamlarının yanı sıra diğer makamların kendi iç hukuklarına öngörülen koşullar çerçevesinde, ulusal ve uluslararası düzeyde işbirliği yapmak ve bilgi değişiminde bulunmak imkan ve yetkisine sahip olmalarını sağlayacak ve bu amaçla, muhtemel karapara aklamaya ilişkin bilginin toplanması, analizi ve iletilmesi için ulusal bir merkez olarak hizmet verecek bir mali istihbarat biriminin kurulması ihtiyacı değerlendirecektir.

Sözleşmede taraf devletlerden yolsuzluğu suç haline getirmeleri istenmektedir. Bunun yanında yolsuzluğa karşı alınacak diğer önlemler de sıralanmaktadır.

Sözleşmede yer alan önemli bir diğer düzenleme ise, organize suç örgütlerine katılma, suç gelirlerinin aklanması, yolsuzluk ve adaletin engellenmesi suçları açısından tüzel kişilerin sorumlu tutulmaları için ülkelerin kendi hukuk ilkelerine uygun önlemleri almasını hüküm altına almasıdır. Tüzel kişilerin sorumluluğu, cezai, medeni veya idari olabilecektir. Tüzel kişilerin sorumluluğu gerçek kişilerin cezai sorumluluğu ortadan kaldırmayacaktır. Sorumlu tutulan tüzel kişiler için öngörülen cezaların parasal müeyyideler de dahil, etkin, orantılı ve caydırıcı olması istenmektedir.

Palermo Konvansiyonu, 13.12.2000 tarihinde imzalanmış, 30.01.2003 tarih ve 4800 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunmuştur. 04.02.2003 tarih ve 2003/5329 sayılı BKK ile onaylanmıştır.

III- ULUSLARARASI OLUŞUMLAR

Karapara aklama ile mücadele konusunda oluşturulan ve Türkiye'nin de üyesi olduğu oluşum Mali Eylem Görev Gücü (Financial Action Task Force-FATF) dür. Bunun yanında uluslararası etkin, hızlı ve güvenilir bilgi değişimi öngören Egmont Grubu bulunmaktadır. Aşağıda bu iki oluşum hakkında bilgi verilecektir.

III.1- Mali Eylem Görev Gücü

G-7 Ülkeleri Devlet ve Hükümet Başkanları Paris Temmuz 1989 toplantısında uyuşturucu üretimi, ticareti ve tüketimi ile bu suçlardan elde edilen gelirlerin aklanması ile etkili mücadele için acil ve etkili adımların atılması ihtiyacı bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu ihtiyaca cevap olması amacıyla eylem gücü (task force) oluşturulmasına karar verilmiştir. FATF bu kararın neticesinde oluşturulmuştur. 1989 zirvesine katılan Kanada, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, İngiltere ve Avrupa Toplulukları Komisyonu dışında Avusturya, Avustralya, Belçika, Lüksemburg, Hollanda, İspanya, İsveç ve İsviçre de bu oluşuma katılmaya davet edilmişlerdir.

1990 yılında aklama ile mücadele için 40 tavsiye (Recommendation) hazırlanmıştır. Aynı zamanda tüm OECD ve finansal merkez özelliğindeki ülkelerin bu oluşuma üye olabilecekleri yönünde mutabakata varılmıştır. Bu karar sonrasında içinde Türkiye'nin de bulunduğu diğer 8 OECD ülkesi ile Hong Kong ve Körfez İşbirliği Konseyi de üye listesine eklenmiştir. Türkiye'nin üyelik tarihi 24 Eylül 1991'dir. Günümüzde FATF'in üye sayısı

Avrupa Komisyonu ve Körfez İşbirliği dahil 33'tür. FATF yeni üye kabulünde ağır kriterler getirmiştir. Genişleme yerine FATF benzeri bölgesel organların (FATF Style Regional Bodies- FSRBs) oluşturulmasını teşvik etmektedir.

FATF tarafından aklama ile mücadele kapsamında 40 tavsiye oluşturulurken Viyana Konvansiyonu'ndan önemli ölçüde yararlanılmıştır. Ancak, FATF Viyana Konvansiyonu'ndaki yaklaşımdan farklı olarak suç gelirlerinin aklanması ile mücadele için sadece aklama fiilinin suç haline getirilmesini yeterli görmemiştir. Bunun yanında, bir çok önleyici tedbirin de uygulanması gerekliliğini ortaya koymuştur. Bu nedenle FATF 40 tavsiyesi üç temel alan üzerine yoğunlaşmıştır: 1) Ülkelerin yasal sistemlerinin aklama ile mücadele açısından güçlendirilmesi; 2) Finansal sistemin aklama ile mücadele konusundaki rolünün artırılması ve 3) uluslararası işbirliğinin geliştirilmesi.

1990 yılında hazırlanan 40 tavsiye, daha sonra 1996 ve 2003 yıllarında aklama konusunda ortaya çıkan yeni gelişmeleri ve iyi uygulama örneklerini dikkate alarak revize edilmiştir. Aklamayı önleme kapsamında öne çıkan tedbirler, müşterinin tanınması, kayıt tutulması ve kayıtların saklanması, şüpheli işlem bildirim yükümlülükleridir.

11 Eylül 2001 olayları öncesinde terörizmin finansmanı konusu FATF'in gündeminde bulunmamakta idi. Ancak 11 Eylül saldırısı sonrasında 15 Avrupa Birliği üyesi ülke FATF'in yetki alanının terörizmin finansmanını da kapsayacak şekilde genişletilmesi çağrısında bulunmuşlardır. Benzer şekilde G-7 Maliye Bakanları FATF'e terörün finansmanı konusunda özel tavsiyeler oluşturma çağrısında yapmıştır. Bunun üzerine 40 tavsiyeye ilaveten "Özel Tavsiye" (Special Recommendation) ilave edilmiştir. Bugün için özel tavsiye sayısı 9 olup, tüm tavsiyeler için 40+9 tavsiye ifadesi kullanılmaktadır.

FATF, suç gelirlerin aklanması ve terörün finansmanı konusunda standart koyucu bir organ haline gelmiştir. Gerek FATF üyesi ülkeler gerekse FSRBs, IMF ve Dünya Bankası FATF tarafından hazırlanan 40+9 tavsiye ve metodolojiyi⁵ aklama ve terörün finansmanı ile mücadele konusunda temel referans ve değerlendirme aracı olarak dikkate almaktadırlar. Ülke mevzuatları, önleyici tedbirler ve uluslararası işbirliği tavsiye ve metodolojiye göre şekillenmektedir.

FATF tarafından hazırlanan standartlara ve bu standartların uygulanmasına ilişkin metodolojiye uyum konusunda etkili bir takip sistemi oluşturmuştur. FATF ve FSRBs üyesi ülkeler periyodik olarak karşılıklı değerlendirme adı verilen bir değerlendirmeye tabi tutulmakta, bu değerlendirme sonucu düzenlenen karşılıklı değerlendirme raporu yılda 3 kez yapılan FATF genel kurullarında görüşülerek kabul edilmektedir. Değerlendirme sonucunda eksikliklerin giderilmesi için öngörülen takip süreçleri ile etkinlik sağlanmaktadır. Eksikliğin giderilmemesi durumunda ülkelerin işbirliği yapmayan ülke kategorisinde değerlendirilmesi 21. tavsiye hükümlerine muhatap olması söz konusudur. Türkiye'nin 3. tur Karşılıklı Değerlendirme Raporu Şubat 2007 Strazburg'ta yapılan FATF Genel Kurulunda kabul edilmiştir. Üye ülkelerin birçoğunun 3. tur değerlendirme süreci devam etmektedir.

FATF veya FSRBs üyesi olmayan ülke veya bölgelerin aklama ve terörün finansmanı açısından risk unsuru teşkil etmesinin önüne geçmek amacıyla bu ülke ve bölgeler de yakından izlemektedir. Bunun için uluslararası işbirliği izleme grubu (International

⁵ FATF, **Methodology for Assessing Compliance with the FATF 40 Recommendations and the FATF 9 Special Recommendations**, Haziran 2006'da Güncellenmiş hali, Birinci Tavsiye, 1.3 no.lu temel kriter, s. 7.

Cooperation Review Group-ICRG) oluşturulmuştur. İşbirliği yapmayan ülke veya bölgeler (Non-Cooperative Countries or Territories-NCCT) FATF tarafından NCCT listesine eklenerek ilan edilmekte ve bu ülke veya bölgeler aklama ve terörün finansmanı ile mücadele konusunda ilerleme kaydetmeye zorlanmaktadır. En son Myanmar ve Nijerya'nın bulunduğu NCCT listesinde 2007 Mart itibarıyla herhangi bir ülke veya bölge yer almamaktadır.

III.2- Egmont Grubu

9 Haziran 1995 tarihinde Brüksel'de 24 ülke ve 8 uluslararası kuruluşun bir araya gelmesiyle oluşturulmuş olan ve adını toplantının yapıldığı saraydan alan Egmont Grubun temel amacı, ülkelerin ulusal düzeydeki aklama ile mücadele sistemlerinin gelişmesine yardımcı olmak ve aklama ile ilgili uluslararası bilgi değişimlerin önündeki engelleri ortadan kaldırmaktır.

Egmont Grubu üyesi ülkeler arasındaki bilgi değişimleri ülkelerin mali istihbarat birimleri (Financial Intelligence Unit- FIU) aracılığı ile yapılmaktadır. Mali istihbarat birimi Egmont tarafından aşağıdaki şekilde tanımlanmaktadır:

“Suçtan elde edildiğinden şüphe duyulan gelirlere ve potansiyel terörün finansmanına veya karapara aklama ve terörün finansmanı ile mücadele amacıyla ulusal mevzuat ve düzenlemelerin gerektirdiği mali bilgilere ilişkin bildirimleri toplamak, analiz etmek ve ilgili makamlara sevk etmekle sorumlu merkezi ulusal birimdir.”

Türkiye'nin mali istihbarat birimi, 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun hükümleri uyarınca Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK) dur. MASAK daha önce bu fonksiyonuna ilişkin yetkiyi 4208 sayılı Kanundan almakta idi.

Mali istihbarat birimleri arasında hızlı, sistematik ve güvenli bilgi değişimi amacıyla Egmont Güvenlik Ağı (Egmont Secure Web-ESW) bilgisayar ağı sistemi oluşturulmuştur. 1997 yılında faaliyete geçen bu sistem sadece ağa dahil mali istihbarat birimlerinin kullanımına açıktır. Bu ağ sayesinde mali istihbarat birimleri diğer ülkelerin istihbarat birimleri ile istihbari nitelikteki bilgileri hızlı ve güvenilir bir şekilde paylaşmaktadırlar. ESW aynı zamanda FIU'lara diğer ülke mevzuatlarına ve tipolojilere ulaşma imkanı da sağlamaktadır. Ülke FIU'ları arasında sistematik bilgi değişimini amaçlayan mutabakat muhtırası (Memorandum of Understanding-MOU) imzalanmaktadır. 5549 sayılı Kanunun 19 uncu maddesi uyarınca MASAK uluslararası anlaşma niteliğinde olmayan mutabakat muhtırası imzalama konusunda yetkilendirilmiştir. Bu konuda ilk MOU Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile imzalanmıştır.

Egmont Gruba 101 ülke üyedir. Türkiye FIU'su olan MASAK Haziran 1998'de üyeliğe kabul edilmiştir. MASAK, Mayıs 2001 tarihinde de ESW'ye dahil olmak suretiyle, güvenli ağın bilgi paylaşımı ve haberleşme fonksiyonlarından yararlanmaktadır.

IV- SONUÇ

Aklama ile mücadele, günümüzde ekonomik, politik ve sosyal yaşamı tehdit eden suçlarla etkin mücadelede önemli bir araç olarak görülmektedir. Uluslararası kamuoyu, suçluların ve suç örgütlerinin gelir kaynaklarından mahrum bırakılmasının bunlarla mücadele için önemi konusunda son derece duyarlıdır. Uluslararası nitelik arz eden yasal olmayan

uyuşturucu ve silaha ticareti, insan ticareti ve organize olarak işlenen pek çok suç ve karapara aklama ile mücadele konusunda hükümler içeren uluslararası sözleşmelerin, pek çok ülke tarafından çok kısa süre içinde imzalanarak yürürlüğe girmiş olması bu duyarlılığın önemli bir göstergesidir.

Ancak bu duyarlılık kadar, aklama ve aklamanın öncül suçları ile mücadele için en az organize suç örgütleri kadar organize olma gereği kaçınılmazdır. Bunun için uluslararası işbirliği her geçen gün önemini daha da artırmaktadır.

Türkiye, temel sözleşmeleri onaylamak, ülke içinde bu sözleşmelere uygun hukuksal düzenlemeler yapmak, mali istihbarat birimi oluşturmak ve FATF'e ve Egmont Gruba üye olmak suretiyle aklama ve terörün finansmanı ile mücadele konusundaki duyarlılığını göstermiştir. Özellikle 18 Ekim 2006 tarihinde yürürlüğe giren 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun ve bu Kanuna dayanılarak çıkarılacak ikincil düzenlemelerle suç gelirlerinin aklanması ile ilgili uluslararası standartlara uyum konusunda daha ileri aşamaya geçilecektir.